

Quick scan Water en Bodem Sturend

Datum 4 oktober 2022

Inleiding

Het kabinet heeft besloten dat water en bodem sturend worden in de ruimtelijke inrichting van Nederland. Het ministerie van IenW heeft daartoe een uitwerking gemaakt met daarin structurerende keuzes en maatregelen. Deze structurerende keuzes en maatregelen zijn opgenomen in de brief "Water en Bodem Sturend".

RWS heeft een conceptversie van deze brief ontvangen op 20 september 2022 om te toetsen op uitvoerbaarheid middels een quick scan. Een quick scan geeft een beeld *op hoofdlijnen* van de uitvoerbaarheid van het voorstel en wordt in principe in een korter tijdsbestek uitgevoerd dan een reguliere uitvoerbaarheidstoets. Door in dit stadium van de uitwerking al rekening te houden met uitvoerbaarheid en de uitvoeringskennis te benutten, werken beleid en uitvoering samen toe naar uitvoerbaar beleid.

Dit document bevat de resultaten van de quick scan. De quick scan is uitgevoerd in twee weken, is gebaseerd op expert judgement en is geen vervanging van de reguliere uitvoerbaarheidstoets. De oordelen en aanbevelingen zijn nadrukkelijk bedoeld als handreikingen om gezamenlijk verder te werken aan de uitwerking en aan het gewenste resultaat. Bij de verdere uitwerking is RWS beschikbaar om met uitvoeringskennis bij te dragen aan de uitvoerbaarheid van de structurerende keuzes en maatregelen.

1 Aanpak

Bij een quick scan ligt de focus op vijf categorieën vragen:

1. Doel, resultaten en governance:
Is het beoogde doel haalbaar binnen het gestelde tijdsplan?
2. Taak en middelen:
Zijn de taak en de beschikbare middelen helder en toereikend?
3. Toerusting organisatie:
Wat heeft RWS nodig om dit beleid goed uit te kunnen voeren?
4. Markt, burgers en bedrijven, (omgevings)partners
*Wat zijn de mogelijke effecten van het beleid en welke risico's zien we?
Waarmee rekening te houden?*
5. Andere ontwikkelingen
*Is er samenloop met andere (Europese) ontwikkelingen in beleid en
regelgeving?*

Inhoudelijke, juridische en financiële experts hebben onder verantwoordelijkheid van de betrokken hoofdingenieur-directeur een gezamenlijk oordeel per categorie geformuleerd.

In principe zijn de volgende oordelen zijn mogelijk:

- Wel uitvoerbaar
- Moeilijk uitvoerbaar
- Niet uitvoerbaar
- Niet te toetsen

2 Uitkomsten

2.1 Reflectie

Om uitwerking te geven aan de ambitie om water en bodem sturend te laten zijn in de ruimtelijke inrichting van Nederland, introduceert IenW een aantal structurerende keuzes en maatregelen om water en bodem sturend te maken in de ruimtelijke ordening (WBS). **RWS is blij met het gedachtengoed van WBS en ondersteunt de introductie van structurerende keuzes en maatregelen van harte:** er zijn (ruimtelijke) keuzes nodig, niet alles kan overal (meer). Dat vergt een cultuuromslag, want het geloof in de maakbaarheid van ons land zit diep in de genen, ook bij RWS. De urgentie om water en bodem sturend te maken in de ruimtelijke ordening is vanuit het perspectief van RWS groot. De marges in de beheerruimte van het hoofdwatersysteem zijn op veel plaatsen nu reeds heel smal, terwijl de druk op het systeem door klimaatverandering alleen maar toeneemt.

Het vaststellen van structurerende keuzes en maatregelen om water en bodem sturend te maken in de ruimtelijke ordening vraagt om fundamentele keuzes die mogelijk aanzienlijke maatschappelijke impact hebben. Deze consequenties zullen in de uitvoering heel direct zichtbaar en voelbaar worden. In lijn met hoofdstuk 1 uit het coalitieakkoord is het de taak aan politiek, beleid en uitvoering om hier als overheid *gezamenlijk* invulling aan te geven op een manier die betrouwbaar en rechtvaardig is. Dit vraagt o.a. om een transparante overheid, begrijpelijke communicatie en oog voor de menselijke maat.

WBS is kaderstellend voor het inrichten van de fysieke ruimte met het oog op o.a. klimaatverandering en draagt bij aan het klimaatbestendig zijn van Nederland in 2050 conform de ambitie van het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA). Aanvullend hierop zijn ook kaders nodig voor de klimaatadaptieve ontwikkeling en het beheer van de netwerken die RWS beheert: het hoofdwatersysteem, hoofdvaarwegennet en hoofdwegennet (inclusief natuur-areaal). Deze netwerken kunnen niet los worden gezien van hun omgeving en hebben eveneens te maken met de impact van klimaatverandering. Vooralnog is het nog niet duidelijk wat voor deze netwerken de concrete beleidsdoelen zijn die moeten worden gerealiseerd om in 2050 klimaatadaptief te zijn conform het DPRA.

2.2 Oordeel

Niet te toetsen

De conceptbrief WBS geeft een groot aantal structurerende keuzes en maatregelen. RWS kiest ervoor om niet op de individuele keuzes en maatregelen te reageren maar op hoofdlijnen een gebalanceerd oordeel te geven. Dat oordeel is vooralnog dat vanuit RWS de structurerende keuzes en maatregelen zoals opgenomen in de brief **niet te toetsen** zijn vanwege het ontbreken van de doelstellingen en de te behalen resultaten waar met de genoemde structurerende keuzes en maatregelen op wordt gestuurd. In de bijlage bij deze scan is aanvullend voor een aantal structurerende keuzes en maatregelen aangegeven wat het perspectief van RWS is op deze keuzes als dat afwijkt van het oordeel *niet te toetsen*.

De volgende bevindingen hebben geleid tot het oordeel *niet te toetsen*.

1. Doel en toekomstbeeld nog onduidelijk

De brief geeft geen duidelijkheid over het doel waar naartoe moet worden gewerkt met de structurerende keuzes en maatregelen zoals deze worden voorgesteld. Er kan op basis van de brief geen inschatting gemaakt worden van het doelbereik en van de daarmee samenhangende resultaten die het kabinet wil bereiken.

Een heldere en duidelijke richting of beeld van Nederland in 2050 met water en bodem als structurerende keuzes helpt waterbeheerders om conform de bedoeling van het beleid te handelen in de uitvoering en daar ook snel mee te beginnen. Het formuleren van doelen tot 2100 is vanuit de perspectief van de uitvoering wenselijk, gezien de benodigde termijnen voor de voorbereiding, realisatie van projecten en de levensduur van onze assets.

Bovendien is het ontbreken van een helder en uitlegbaar doel in de brief, inclusief het bewustzijn van de betekenis ervan voor de maatschappij in niet-technische termen, een risico voor het draagvlak om water en bodem sturend te maken bij andere departementen, burgers en bedrijven. Het aanpassingsvermogen van deze groepen, vanwege het feit dat niet alles overal meer kan, is van groot belang voor het succes van het beleid. Zonder draagvlak wordt de uitvoering moeilijker, vanwege de benodigde, vaak complexe afstemming in de projecten.

2. Inzicht in de relatie met andere opgaven ontbreekt nog

Het beeld van Nederland in 2050 helpt - met water en bodem als sturende principes - ook om de relatie met andere opgaven in de ruimtelijke inrichting inzichtelijk te maken. Het is op basis van de brief nog onduidelijk hoe WBS zich tot andere opgaven in de ruimte, zoals de energietransitie, stikstof en de woningbouwopgave verhoudt. De samenhang tussen de verschillende rijksdoelen in het startpakket voor de gebiedsprocessen van de provincies is daarom een aandachtspunt, zeker gelet op het feit dat de provincies opdracht hebben om de komende maanden de ruimtelijke puzzel te gaan leggen. Met name bij de woningbouwopgave is het van belang dat er heldere kaders vanuit WBS worden meegegeven op welke plekken niet meer gebouwd kan worden, op welke plekken wel, en waar alleen onder voorwaarden.

3. Juridisch instrumentarium moet nog ontwikkeld worden

Inzicht in het toekomstige (juridische) instrumentarium en de grondslag van de keuzes en maatregelen ontbreekt. Om effect te sorteren zullen de structurerende keuzes vanzelfsprekend ook een sturend karakter moeten hebben. Vrijwel overal in Nederland is het nodig om rekening te houden met de (on)mogelijkheden van het bodem- en watersysteem. Zonder instrumentarium kan RWS niet handelen conform de structurerende keuzes. Bijkomend aandachtspunt hierbij is dat de Omgevingswet per 1 januari 2023 wordt ingevoerd en de in de brief benoemde vergunningplichten hiermee veelal komen te vervallen. In de plaats daarvan komen er algemene regels en specifieke zorgplichten, waardoor normen niet vooraf maar pas achteraf te handhaven zijn.

Tegelijkertijd betekent het aankondigen van beleid - terwijl het juridisch instrumentarium nog moet worden ontwikkeld - dat RWS zich naar verwachting midden in het speelveld zal gaan bevinden tussen welke (regionale) ruimtelijke plannen wel en welke niet langer op steun (en uiteindelijk een vergunning) kunnen rekenen. In de brief wordt onvoldoende helder wat het handelingsperspectief voor RWS is in het interbellum tussen aangekondigd beleid en juridische instrumentarium dat van kracht wordt. Ook verwacht RWS dat een run zal gaan plaatsvinden op vergunningen volgens de nu vigerende procedures. Het is van groot belang om op korte termijn duidelijkheid en handvatten te krijgen voor de uitvoering.

Aanbevelingen

Vanuit de taken en verantwoordelijkheden van RWS is het van belang dat het gedachtengoed en de gekozen richting van WBS slaagt. Het succes van WBS valt of staat met de verdere uitwerking. Met het oog op de verdere uitwerking door DGWB, doet RWS de volgende aanbevelingen om de uitvoerbaarheid van WBS te borgen:

2.2.1 Betrokkenheid RWS bij de verdere uitwerking

Als bevoegd gezag, beheerder en uitvoerder kan en wil RWS graag actief bijdragen aan de uitwerking van WBS en hier concrete afspraken over maken. RWS denkt hierbij onder andere aan:

- Het bespreekbaar maken van dilemma's vanuit de uitvoering om de structurerende keuzes te helpen vorm te geven;
- Het inzichtelijk maken van de impact op de projecten en verdere uitvoering van IenW-beleid;
- Het bijdragen aan het bepalen de beleidsdoelstellingen door IenW voor het klimaatadaptief maken van de netwerken die RWS beheert in de context van WBS.

2.2.2 Instrumentarium om WBS toe te passen

De (juridische) instrumenten waarmee de waterbeheerders de keuzes kunnen toepassen (in de context van de Omgevingswet) vragen aandacht. O.a. het versterken van de watertoets kan hieraan bijdragen. Alleen dan kunnen de structurerende keuzes echt kaderstellend worden aan de tafels waar de gebiedsgerichte uitwerking van de transities wordt vormgegeven. Dit vraagt bovendien om een goede onderbouwing. Die onderbouwing en sturing kan en moet – mede – komen vanuit de huidige en toekomstige (on)mogelijkheden vanuit het beheer van de bodem- en watersystemen, waaronder uiteraard het hoofdwatersysteem in beheer van Rijkswaterstaat.

2.2.3 Communicatie: WBS als brede maatschappelijke opgave

De betekenis en impact op de ruimte van het uitvoeren van de structurerende keuzes van WBS en de bijbehorende maatregelen is groot. De maatschappij zal in de toekomst niet meer als vanzelfsprekend kunnen rekenen op de huidige functies en prestaties van het water- en bodemsysteem. Het vergt een cultuuromslag en een lange adem. Goede uitleg van het wat en waarom is essentieel voor draagvlak en betrokkenheid van burgers en bedrijven. Het bieden van een wenkend perspectief, met aandacht voor wat wel mogelijk is – zoals de gunstige locaties voor land- en woningbouw, de voordelen voor de natuur of de mogelijkheden van klimaatadaptief bouwen helpt bij het voeren van dit breed maatschappelijk debat.

2.2.4 Betrokkenheid waterbeheerders bij de regionale uitwerking door provincies

De toepassing van de per gebiedstype geformuleerde structurerende keuzes vergt uiteraard regionaal maatwerk, en daarmee een gebiedsgerichte aanpak. Het is cruciaal dat RWS en de waterschappen als beheerders van de watersystemen een stevige rol krijgen bij de uitwerking van de beslisregels én een plek aan tafel krijgen bij de regionale doorvertaling van de structurerende keuzes en maatregelen. De internationale afstemming van deze structurerende keuzes in de stroomgebied-overleggen met onze buurlanden verdient ook aandacht.

2.2.5 Richt een robuuste interbestuurlijke organisatie in voor de realisatie van Water en Bodem Sturend

Het waarmaken van de structurerende keuzes en maatregelen om water en bodem sturend te maken in de ruimtelijke ordening vraagt om langjarige inzet en afstemming tussen veel departementen en overheidslagen. Een snel veranderend

klimaat vraagt tevens om een robuust adaptief werkproces. De inrichting van een interbestuurlijke organisatie – vergelijkbaar met het Nationaal Deltaprogramma of het Programma Noordzee - kan voor verbinding, versnelling en draagvlak zorgen.

2.2.6 *Breng een prioritering aan*

Niet alle structurerende keuzes en maatregelen kunnen tegelijkertijd toegepast en uitgevoerd worden, gezien de uitwerking en afstemming die ze vragen. Het zal een langjarig traject zijn. Het is verstandig nu al na te denken welke keuzes en maatregelen prioriteit hebben en welke langer kunnen wachten. Maak daarvoor een uitvoeringsagenda voor de korte, middellange en lange termijn om de prioritering nader te duiden en daarmee te kunnen sturen.

2.3 **Overzicht belangrijkste inzichten**

Aspect	Toelichting
Doel, resultaten en governance	<p>RWS ondersteunt de in de brief gestelde richtingen. De realisatie van de ambitie om water en bodem sturend te maken in de ruimtelijke ordening zal naar verwachting het beheerwerk van RWS in de toekomst makkelijker maken. Tegelijkertijd vraagt RWS ook aandacht voor het volgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> - In de brief wordt te weinig aandacht geschonken aan de stip op de horizon waar WBS naartoe werkt. De doelen en de te behalen resultaten zijn nog onduidelijk. - De brief bevat veel doelstellingen die soms tegenstrijdig zijn (structurele peilopzet in veenweidegebieden en ruimte voor waterberging) en niet ten opzichte van elkaar geprioriteerd zijn. - Betrokkenheid van de waterbeheerders (RWS en Waterschappen) in de verdere uitwerking door IenW en toepassing door de provincies in de gebiedsprocessen is essentieel, hier wordt nu in de brief nog weinig richting aan gegeven - Water en Bodem zijn zeer nauw aan elkaar verbonden en in feite één systeem. De indeling van de brief (met aparte paragrafen voor water en bodem) lijkt te suggereren dat het twee losse entiteiten zijn. Het systeem consequent als geheel benaderen verhoogt het 'water- en bodemsysteem'-bewustzijn. - Hoewel er in de brief aandacht is voor (chemische) waterkwaliteit, blijft de noodzaak voor ecologische waterkwaliteit en in bredere zin de essentiële rol van natuur en natuurontwikkeling onderbelicht. - Grondwater wordt als verbindend element in het water- en bodemsysteem diffuus door de hele nota behandeld bij zowel water als bij bodem. Aandacht en maatregelen verliezen hiermee kracht. - Het effect van de WBS structurerende keuzes op de zoetwatervoorziening is in de brief nog onderbelicht. - De samenhang met de andere grote ruimtelijke vraagstukken en transities wordt slechts zeer beperkt

Aspect	Toelichting
	<p>toegelicht, terwijl die essentieel zijn voor de uitwerking.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Het formuleren van doelen tot 2100 is vanuit de perspectief van de uitvoering wenselijk, gezien de benodigde termijnen voor de voorbereiding, realisatie van projecten en de levensduur van onze assets. - Zorg met een uitvoeringsagenda op de korte, middellange en lange termijn voor prioritering en fasering van de genoemde maatregelen.
Taak en middelen	<p>Het is vooralsnog onduidelijk welke taak en middelen RWS krijgt bij de uitvoering van de structurerende keuzes en maatregelen. Dat is overigens in dit stadium van de uitwerking van WBS te verwachten. Bij de nadere uitwerking van de doelen en structurerende keuzes dient hier aandacht aan te worden geschonken en kan in afstemming met RWS een inschatting worden gemaakt of de middelen (capaciteit, tijd, geld) voldoende zijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Het wordt uit de brief niet duidelijk welke opgave/taak voortkomend uit de structurerende keuzes bij welke overheidslaag of daarbuiten wordt gelegd (veel wordt gesproken over maken van afspraken, onduidelijk is hoe we kijken naar de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de verschillende overheidslagen). - Het is onduidelijk binnen welk tijdspad de genoemde maatregelen gerealiseerd moeten zijn. - De financiële paragraaf is nog niet ingevuld. Enkele maatregelen zullen naar verwachting om forse investeringen vragen, zoals het HWS inrichten voor een 1:20 situatie bij het meest extreme klimaatscenario en extra water aanvoeren naar het veenweidegebied. Dit vraagt om nadere uitwerking. - Een aantal maatregelen en structurerende keuzes rond grondverzet heeft mogelijk grote impact op de civieltechnische werkzaamheden die RWS samen met de grond-, weg- en waterbouwsector verricht voor de ontwikkeling en het beheer van de netwerken. Het is onduidelijk of en hoe deze impact is afgewogen.
Toerusting organisatie	<p>In algemene zin heeft RWS nadere uitwerking nodig om een goede inschatting te kunnen maken of de organisatie toegerust is om WBS uit te voeren. De omvang en verwachte impact van het beoogde beleid maakt dat een uitgebreide uitvoerbaarheidstoets op het moment dat duidelijk is wat wanneer bereikt moet worden incl. het instrumentarium dat hiervoor beschikbaar is, sterk aan te raden is om een realistische inschatting te maken of RWS voldoende toegerust is en wat nodig is om RWS de toegedeelde taken uit te kunnen laten voeren.</p> <p>Aanvullend daarop het volgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoewel bij diverse maatregelen een doorkijk wordt gegeven naar het te ontwikkelen of aan te passen

Aspect	Toelichting
	<p>(juridisch) instrumentarium, is in algemene zin de grondslag om te handelen conform de structurerende keuzes nog niet helder en/of moet nog ontwikkeld worden.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Het aankondigen van beleid terwijl het juridisch instrumentarium nog moet worden ontwikkeld, geeft het risico dat andere overheden / initiatiefnemers ruimtelijke plannen versneld door de vigerende procedures halen. De financiële en ruimtelijke consequenties voor gemeenten en projectontwikkelaars zijn immers groot. RWS zal zich naar verwachting midden in het spanningsveld bevinden van welke (regionale) ruimtelijke plannen wel en welke niet langer op steun (en uiteindelijk een vergunning) kunnen rekenen. Het is van groot belang om op korte termijn duidelijkheid en handvatten te krijgen voor de uitvoering. - Bij de uitwerking van het juridisch instrumentarium is het van belang om rekening houden met de principes en de aanstaande invoering van de Omgevingswet. Voorbeeld: de in de brief benoemde vergunningplichten komen veelal met de Omgevingswet te vervallen, met in de plaats daarvan algemene regels en specifieke zorgplichten, waardoor normen niet vooraf maar pas achteraf te handhaven zijn. De huidige opzet kan tot verwarring leiden bij vergunningverlening, ook omdat in de brief wordt aangegeven dat de VTH-keten moet worden versterkt. De toepassing van de structurerende keuzes voor WBS vraagt een andere capaciteit, houding, en vaardigheden van de collega's die ermee gaan werken, deze moeten nog (verder) opgebouwd worden. - Er wordt niet in ogenschouw genomen in hoeverre bestaande vergunningen en de effecten daarvan van invloed zijn op het bereiken van de geformuleerde doelstellingen. - Het is van groot belang dat RWS als beheerder en vergunningverlener van het hoofdwatersysteem vroegtijdig betrokken wordt bij de nadere uitwerking van deze structurerende keuzes. Bovendien is RWS gebiedspartner in de regio. Daarbij hoort een stevige rol bij de uitwerking van de structurerende keuzes en het bijbehorend handhaving- en vergunningsinstrumentarium én een plek aan tafel bij de regionale doorvertaling van de structurerende keuzes en maatregelen. De capaciteit hiervoor is op dit moment echter beperkt en vraagt om keuzes. - Water en bodem sturend vraagt om een andere denkwijze over de functies van het systeem. Het water en bodem systeem is daarbij leidend. De nu heersende logica van functiegebruik op onze

Aspect	Toelichting
	<p>netwerken verandert. Gebruikers zullen in de toekomst wellicht niet meer vanzelfsprekend kunnen rekenen op de huidige prestaties van het hoofdwatersysteem of hoofdwaarwegennet. Dit levert naar verwachting dilemma's op in de uitvoering. RWS gaat graag in gesprek over deze dilemma's teneinde om de structurerende keuzes te helpen vorm te geven.</p> <ul style="list-style-type: none"> - De inrichting van een robuuste beleid- en uitvoeringscyclus om adaptief met een snel veranderend klimaat om te kunnen gaan verdient aandacht en is nog onderbelicht.
<p>Markt, burgers en bedrijven</p>	<p>De communicatie door het ministerie over de structurerende keuzes en maatregelen richting maatschappij verdient stevige aandacht. De fundamentele keuzes die in deze brief worden gemaakt zullen grote impact op de ruimte hebben en hebben effect op waar mensen kunnen wonen of op welke wijze bedrijven kunnen vestigen of ontwikkelen. Voor draagvlak en betrokkenheid is goede communicatie essentieel. Dit bevordert ook de uitvoerbaarheid door RWS.</p> <p>Aanvullend:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Een groot aantal structurerende keuzes en maatregelen heeft zeer grote (financiële) consequenties voor burgers en bedrijven. In de brief blijven de te verwachte effecten voor burgers en bedrijven onderbelicht. Zolang hen geen zicht wordt geboden op wat die effecten zijn of en op welke wijze negatieve effecten worden gemitigeerd, dan wel gecompenseerd of welke alternatieven er zijn voor het wegvallen van bestaande mogelijkheden zal de bereidheid bij burgers en bedrijven om te leveren er niet zijn en zullen bestuurlijke, en andere omgevingspartners huiverig zijn om met het Rijk samen te werken aan het bereiken van de geformuleerde doelstellingen. Te verwachten valt dat dit zal leiden tot vertraging van projecten ter realisering van die doelstellingen. - Aandacht voor wat wel kan, zoals gunstige locaties voor land- en woningbouw, de positieve effecten op de natuur en aansprekende voorbeelden uit de praktijk is behulpzaam bij voeren van het maatschappelijk debat over deze urgente en noodzakelijke keuzes in de ruimtelijke ordening. - Vertraging bij huidige KRW en PAGW projecten is niet uitgesloten wegens aanpassingen in peilbeheer, gebruik ruimte in uiterwaarden en ander grondverzet. De impact op deze projecten moet nog in kaart gebracht worden.

Aspect	Toelichting
<p>Andere ontwikkelingen in beleid en maatschappij</p>	<p>De huidige geopolitieke en economische ontwikkelingen (de oorlog in Oekraïne, de toenemende inflatie, de krapte op de arbeidsmarkt, o.a.) en een snel veranderend klimaat stellen grenzen aan de maakbaarheid van het beleid, en vragen tegelijkertijd om langjarige en consequente aandacht en prioritering van de opgaven met betrekking tot klimaatverandering. Ook inhoudelijk gezien zijn er veel raakvlakken met andere beleidsontwikkelingen. Deze zaken kunnen niet los van elkaar gezien worden en vragen om een samenhangende aanpak:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Basiskwaliteitsniveau infrastructuurnetwerken. De basiskwaliteit kan zonder concrete doelstellingen en bijbehorende maatregelen voor klimaatadaptatie niet gegarandeerd worden in een snel veranderend klimaat. - Strategie Klimaatneutrale en Circulaire Infraprojecten (KCI) - Regioprocessen door de provincies (versnellingsafspraken woningbouw, NPLG, energietransitie), en de concurrentie voor schaarse ruimte in de ruimtelijke ordening, ook in relatie tot de beheertaak van RWS. - Transities in landbouw en natuur. - De stikstofaanpak. - Natura2000, en de rol van RWS als voortouwnemer van 25 gebiedsbeheerplannen. - De energietransitie, waaronder de warmtetransitie. - EU Green Deal -inclusief het Fit for 55 maatregelenpakket, de EU-biodiversiteitstrategie, de EU Natuurherstelwet (voorstel) en de EU-bodemstrategie. - Kaderrichtlijn Water (KRW) en Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW) - Integraal RivierManagement (IRM) - Beleidstafels droogte en wateroverlast - Afstemming internationale stroomgebied overleggen: Internationale Commissie ter bescherming van de Rijn (ICBR), de Internationale Maascommissie (IMC), de Internationale Scheldecommissie (ISC) en de Internationale Stuurgroep Eems.

Bijlage – tabel perspectief RWS op structurerende keuzes en maatregelen

p.	Tekst uit brief	Perspectief RWS
6	<i>Om het waterbergend vermogen en de zoetwatervoorraad van onze nationale regenton te garanderen staan we geen nieuwe landaanwinning (eilanden) toe in het IJsselmeergebied, met uitzondering van overstroombare natuur. Partijen houden hier vanaf heden rekening mee en het Barro of de BKL onder de Omgevingswet wordt hierop in 2026 aangescherpt. Ook de voorwaarden voor buitendijks bouwen op het bestaande land worden aangescherpt, binnen de huidige maximaal toegestane uitbreidingsruimte.</i>	Deze structurerende keuzes zijn niet uitvoerbaar wanneer het <u>vanaf heden</u> moet. De reden hiervoor is dat het juridische instrumentarium om het principe te effectueren nog ontwikkeld moet worden. De verwachting is dat deze formulering tot verwarring en extra werk zal leiden, bijvoorbeeld in relatie tot vergunningverlening en lopende initiatieven.
6	<i>Om onze rivieren klimaatrobuuster te maken en toekomstige schade te voorkomen, staan we in de uiterwaarden geen nieuwe bebouwing meer toe. Partijen houden hier vanaf heden rekening mee en de Beleidslijn Grote Rivieren (BGR) wordt hierop geëvalueerd en aangescherpt.</i>	
8	<i>Om ervoor te zorgen dat nieuwe koelwaterlozingen geen nadelige gevolgen hebben voor het ontvangende oppervlaktewater van onze grote rivieren, passen we in 2023 de beoordelingssystematiek warmtelozingen aan. We werken hierbij toe naar een maximumtemperatuur in het ontvangend water van 25 °C conform de doelstelling in de KRW.</i>	In de uitvoerbaarheidstoets op het voornemen voor de wijziging van de beoordelingssystematiek warmtelozingen van 13 juni 2022 (RWS-2022/17795) waar de 25°C in opgenomen was, heeft RWS het volgende oordeel gegeven: <ul style="list-style-type: none"> - het beleidsdoel is met de voorgenomen wijziging niet haalbaar. Dit oordeel is gebaseerd op het feit dat door de buitenlandse warmtevracht en de klimaatverandering het temperatuurdoel al overschreden wordt, de noodzaak om aan het huidige temperatuurdoel vast te houden onvoldoende vaststaat, en de voorgestelde oplossing averechtse effecten kan veroorzaken. - voor RWS is de voorgenomen wijziging moeilijk uitvoerbaar. Dit oordeel is gebaseerd op de verwachte impact op vergunningverlening en juridische functies (capaciteitsbeslag, bezwaar & beroep), en de juridische kwetsbaarheid van de besluiten.

p.	Tekst uit brief	Perspectief RWS
13	<i>Wordt bodemverstoring door ontgraving tegengegaan en wordt grond hoogwaardig hergebruikt. Het rijk start hier als opdrachtgever zelf pilots voor.</i>	Ontgravingen t.b.v. civiel-technische werkzaamheden hebben een maatschappelijk doel, zoals waterveiligheid of waterkwaliteit waarbij vanuit duurzaamheids- en kostenooipunt onnodig ontgraven al wordt voorkomen. Ook veel beheersmaatregelen (bv voor stikstof) vragen grondverzet. Denk aan het plaggen of het afgraven van een verdroogde en verhoogde bovengrond. RWS en andere opdrachtgevers in de GWW doen via pilots op dit moment al veel kennis op met hoogwaardig (her)gebruiken van gebruik van grond (en bagger). Dit om toe te werken naar circulaire economie, waarin zuinig wordt omgegaan met grondstoffen zoals grond en bagger die bij werkzaamheden vrijkomt maar ook met oppervlakte-delfstoffen, en de schaarser wordende (bodem)voorraden omwille van de leveringszekerheid worden beschermd. Dit onderwerp verdient daarom nadere uitleg en nuancering in de brief.
		Aanpassen van het in de brief geschetst beleid op het punt van sedimentwinning uit de rivieren is noodzakelijk om het negatieve effect van de bodemerosie niet nog verder te vergroten.